

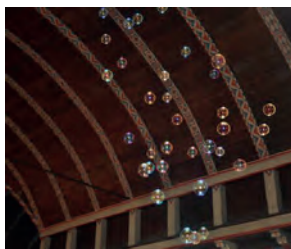
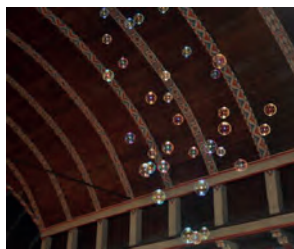
Årsskrift 2016

FRIE GRUNDTVIGSKE

FORENINGEN AF GRUNDTVIGSKE
VALG- OG FRIMENIGHEDER

www.friegrundtvigske.dk

Indhold:

Nazarethkirken i Ryslinge	s. 3
Mit møde med Nazarethkirken	s. 7
Røret i Ryslinge: den første frie, grundtvigske menighed	s. 8
Ny bogudgivelse	s. 12
Program for årsmødet 2016	s. 13
Indkaldelse til generalforsamling	s. 15
Nyt fra året	s. 16
Regnskab for 2015	s. 17
Regnskab for orlovskassen 2015	s. 18
Fællesskabs to former	s. 19
Fortegnelse over de grundtvigske valg- og frimenigheder i Danmark	s. 25

www.friegrundtvigske.dk

Hold dig orienteret om forhold vedr. foreningen og foreningens aktiviteter på hjemmesiden. Har din menighed informationer, der vedrører foreningens øvrige menigheder, og som du ønsker skal fremgå af den fælles hjemmeside, er du velkommen til at kontakte formanden.

Nazarethkirken i Ryslinge

Nogle kører forkert - tror, at det er sognekirken, fordi den er hvid - og derfor næsten ligner en middelalderkirke. Andre undrer sig over navnet, men da kirken er kirkerum for både valgmenighed og frimenighed, bliver den altid betegnet som Nazarethkirken.

Nazarethkirken har en unik historie. Grundstenen blev nedlagt d. 18. april 1866. Ikke tilfældigt et sammenfald med to års-dagen for slaget ved Dybbøl. Allerede den 8. august samme år blev den første kirke indviet – i folkemunde kaldt "kapellet på Ryslinge mark", men af menigheden kaldt Nazarethkirken, formentlig inspireret af Birkedal og af Grundtvigs salme "I Nazareth i trange kår". Kirken blev bygget af menighedens medlemmer, der selv bidrog med arbejdskraft og byggemateriale. Ret så fantastisk!

Det var et noget mere beskedent kirkerum end det nuværende. Der var ikke anden udsmykning end et krucifiks på altervæggen. På grund af menighedens vækst gennemgik kirken i 1898 en omfattende ombygning under ledelse af arkitekt Carl Brummer.

Ved genindvielsen sagde Karl Povlsen, den daværende valgmenighedspræst i sin prædiken:

"Først vil jeg sige, at det er ingen ny Kirke, vi flytter ind i Dag. Det er – trods forandringerne – den gamle Nazarethkirke. Grunden er den samme. Murene de samme, Døbefont, Alter, Prædikestol, Klokken i Taarnet de samme som i den gamle Kirke. ... Det viste sig, da Arbejdet paabegyndtes, at Murene i den gamle Kirke var stærke, Grunden god og paalidelig. Derimod var Kirkens Overdel, Tagværket skrøbeligt".

Heraf slutter Karl Povlsen at: *"Vi har dog maaske haft for meget af en Synernes og Fantasiens Kristendom, levet for meget på Overfladen, for lidt i Dybden". ("På Dybet" p. 90-91).*

Målet med ombygningen var mere rum, mere luft og mere skønhed. Mere rum tolker Povlsen som større hjerter. Mere luft som mere ånd og mere skønhed som mere harmoni mellem det mørke og tunge og det lyse og frie.

Jesu øjne

Når du kommer ind i Nazarethkirken, så ligner det en traditionel kirke med kirkeskib, sideskibe, korbue, et kor med alter, altertavle og knæfald. Der er prædikestol i højre side og døbefont i venstre side. Helt, som vi er vant til det. Der er også et kalkmaleri i korbuen. I midten ser man Jesu ansigt og på hver side ser man engle, der ligner gymnaster fra Ryslinge Højskole. Det er udført af Johannes Krag.

Folk brød sig ikke om, at Jesus sådan kikkede på dem, så i en lang overgang hang man et krucifiks foran Jesu ansigt. Det er nu fjernet, så Jesus kan have øje for dig.

Vikingehal

Nazarethkirken ligner andre fri- og valgmenighedskirker. Der er noget nordisk, som disse kirker har til fælles. Vi har også kunstnere til fælles: Alterbilledet er som i frimenighedskirken på Mors og i Sdr. Nærå og Vejstrup valgmenighed malet af Christen Dalsgaard.

Det første, der falder folk ind, særligt dem med sans og interesse for håndværk, er det flotte tøndehvælvede træloft, der sammen med stolestaderne for enden af kirkeskibet giver kirken præg af vikingehal.

Højt til loftet, men nede på jorden

Alle de mørke træskæreri er af Emil Hansen, kaldet Fløjte-Emil, snedkereret bl.a. altertavlens ramme og prædikestolen. Her er ikke tale om en fin og anerkendt kunstner, men om en autodidakt kunstner, der er kendt på hele egnen, bl.a. fordi han har lavet malerier af en del gårde.

Fløjte Emil og masser af humor

Fløjte-Emil har med humor og forståelse for egen menighed illustreret den glade grundtvigske bondefamilie i en ramme rundt om alterbilledet. Over altertavlen svæver ikke en due, men en lærke, som fra gammel tid er Nordens hellige fugl.

Fløjte-Emil har ladet sig inspirere af barokengle og lavet både børn og engle buttede. Børnene findes både i glade og vrangte varianter på alterrammen - og englene både byder ind til altergang og morer sig med at rutsje ned af gelænderet til prædikestolen. Det er også Fløjte-Emil, der har tegnet knæfaldet og dernæst fået den lokale smed Skjold til at smede det. Det forestiller saligprisningerne og er mange timers studie værd.

Fløjte Emil har derudover lavet en frise af stridighederne mellem valgmenighed og frimenighed, som kan ses på 1. sal i Ryslinge forsamlingshus (det ældste øvelseshus i DK), lavet en interessant skulptur over bondens byrde, som står i foredragssalen på Ryslinge højskole og malet friser med eventyrfigurer, der holder frikvarter på Ryslinge friskole.

Endelig bør nævnes, at vores smukke dåbsfad blev skænket af Grundtvig ved kirkens indvielse. Til hverdag har vi en kopi lagt i døbefonten, men til alle dåb tages det originale fad i brug. Det mærkes let på vægten, om det er det originale – det er helt let, hvorimod kopien er tung, som et ondt år. Det erfarer jeg, da jeg til babysalmesang forsøgte at løfte det op, så børnene bedre kunne plaske i det med deres små hænder.

Malene Rask Aastrup, valgmenighedspræst i Ryslinge

Mit møde med Nazarethkirken

Når jeg kommer i Nazarethkirken vil jeg helst have en plads nær ved Fløjte-Emils prædikestol. Jeg kan simpelthen ikke stå for de legelegde engle, der rutscher ned ad gelænderet. Prædikestolen vrimler i øvrigt med livfulde musicerende engle, - men fynske bønder med grundtvigianerhat og røde kører kan man også finde. I Nazarethkirken udtrykker man vist sin taknemlighed med et smil på læben.

Mit første møde med Nazarethkirken var i 1970'erne, hvor de lokalhistoriske arkiver blev oprettet. Som arkivleder i den daværende Egebjerg kommune, havde jeg et tæt samarbejde med arkivet i Ryslinge og i 1983 arrangerede lokalhistorisk forenings daværende formand Bodil Rørdam Thomsen et møde, hvor jeg var programsat med et indlæg om den midtfynske grundtvigianisme.

Straks ved kirkelågen, møder man i øvrigt historiens vingesus. Smed Peder Skjolds gitterlåge er solidt fæstnet til et par solide stenstøtter, hentet i den sten, som Ringetrolden Gongel kastede efter Gislev kirke.

Der gik nogen tid inden jeg opdagede de 2 engle ved opgangen til koret, som med åbne arme med oblat og vinbæger indbyder til at til at være med i fællesskabet (altergangen).

Emil Hansens ramme om Dalgårds alterbillede fra 1869 er noget helt specielt. Til højre ser man den unge bonde pløje med heste, mens hans unge kone tager sig af børnene. Til venstre sætter den gamle bonde negene i hobe og hans kone river sammen, mens deres karl kører selvbinderen.

Selve alterskranken er lavet af smed Skjold, efter tegninger af Emil Hansen. Hvad vel nok de færreste ved: Krumstrup mølle nedbrændte i 1954 og Peder Skjold benyttede jern fra den nedbrændte mølle ved udsmykningen af Nazarethkirken. Fagfolk siger at der var tale om rigtig svensk jern, et materiale med særlige kvaliteter, som gjorde det muligt for Smed skjold at boltre sig.

Hans Nørgaard, medlem af Ryslinge valgmenighed

Røret i Ryslinge: den første frie, grundtvigske menighed.

For 150 år siden, søndag den 19. november 1865, lød der salmesang fra præstegårdsladen ved Ryslinge kirke på Fyn. Sognets præst – den nationalt sindede politiker og kirkelige stridsmand, Vilhelm Birkedal – var kort forinden blevet afskediget fra sit embede på grund af barsk kritik mod regeringen og kongen. Ifølge Birkedal havde fredsslutningen efter krigen i 1864 været vanærende, ja decideret 'pjalteri'; i stærke vendinger havde han fra Folketingets talerstol opfordret den daværende konge til enten at genoptage kampen mod Prøjsen eller abdicere.

Birkedal havde i længere tid været en torn i øjet på myndighederne. Året forinden havde kultusminister Heltzen forsøgt at få ham afskediget, efter han i en kirkebøn havde bedt "...Gud give Kongen et dansk Hjerter, om det er muligt!" Biskop Engelstoft i Odense frarådede dog en fyring, da Birkedal med sine mange tilhængere blandt vækkelsesfolkene og grundtvigianerne alt for let ville blive en martyr for den kirkelige friheds sag.

Men fyret blev han. Birkedals mange kirkelige støtter, både den talstærke menighed, der efterhånden havde samlet sig under hans prædikestol i Ryslinge og tilhængere af den kirkelige frihed landet over, var dog ikke til sinds at forbigå afskedigelsen i stilhed. Dermed lagde fyringen ikke blot grund for dannelsen af den første frie, grundtvigske menighed i Danmark, men inspirerede samtidig også grundtvigsk sindede lægmænd og præster landet over til at gøre, som man gjorde i Ryslinge: at danne frie menigheder om frie præster.

Søndag den 19. november 1865 mødtes præst og menighed for første gang til gudstjeneste i tærskeloen i Ryslinge præstegårds kornlade. Kirken havde man ikke længere lov at bruge; provsten havde beordret herredets øvrige præster til på skift at varetage gudstjeneste i sognekirken, indtil den nye præst var ansat.

Præstegårdsladen var meget mørk, så man satte ekstra vinduer i. Væggen ind mod selve laden blev dækket med grangrene. Prædikestolen var den talerstol, man plejede at bruge til folkelige møder; døbefonten et simpelt porcelænsfad. Ved østvæggen opstilledes et alter på en baggrund af to store dannebrogssflag med et påhæftet grankors. Et stik af Correggios *Nat* blev brugt som alterbillede. Menighedens gamle kunne under gudstjenesten sidde ned på bænke af uhøvlede brædder, mens resten af tilhørerne stod op og fyldte hele ladegangen.

Man kunne let forestille sig, at Birkedal – opildnet af menighedens harme over at føle sig uretfærdigt behandlet af de kirkelige myndigheder – kunne have fundet lejlighed til at tordne mod den folkekirke, som han og menigheden følte sig presset ud af. Det gjorde han nu ikke. I stedet er mange af de prædikener, der er bevaret fra tiden i laderne, præget af en særlig varme og besindighed. Kirkeligt set var præst og menighed nu på Herrens mark, og det gav en stærk fornemmelse af, hvor vigtigt det var, at man nu stod sammen.

Naar jeg seer mig omkring i denne Lade, da tykkes den mig ikke uden Tillokkelse for denne Hyrdegerning. Det var jo i en Stald og Lade, Verdens Frelser fødtes, – det var ikke et Pallads eller en stolt Marmorkirke – men en ringe Stald på den vildende Mark, hvor Han fandt sit første Leje. [...] Her i denne Lade se vi rundt omkring de nøgne Bjælker – det minder mig om Korsbjælken, hvorpaa Verdens Frelser hang. [...] Der er dæmrende dunkelt i dette Huus og Lyset bryder kun sparsomt igjennem de smaa og faa Ruder, – det minder mig om Gravhvælvingen, hvor Verdens Frelser laa og begrov al vor Synd, men tillige om Timen, da Englen Rokkede Stenen og en Lysstraale faldt paa Hans blege Kind, og Han rejste sig og gik ud til Lys og Forklarelse.

Det er ikke blot i Ryslinge, at harmen over afskedigelsen var stor. Ryslingesagen satte det kirkelige og folkelige Danmark på den anden ende med en klar fornemmelse af, at Birkedal var blevet gjort til martyr af regeringen. Landet over blev der holdt møder til støtte for Birkedal og den kirkelige frihed. Grundtvig var fyr og flamme og spurgte i et indlæg retorisk: *Hvad kommer det Præsten i Vartov ved, at Præsten i Ryslinge bliver afsat?* Han gav selv svaret: Det kommer alle ved, da det er en principiel sag om både præstens og menighedens frihed.

Grundtvig og mange af hans disciple mente, at tiden var ved at være inde for almindelig udtrædelse af folkekirken – den slags trusler koketterede Grundtvig i ny og næ med, uden dog at gøre alvor af sagen. I stedet bliver den varige

frugt af kirkekampen i Ryslinge opførelsen af Nazarethkirken i 1866 og vedtagelsen af loven om valgmenigheder i 1868. Birkedals menighed var den første til at søge anerkendelse under den nye lov.

Dannelsen af den frie menighed i Ryslinge og loven om valgmenigheder blev en stor sejr for de grundtvigske tanker om kirkelig frihed. Kirkehistorikeren P.G. Lindhardt kalder ligefrem grundtvigianismens glansperiode i 1870'erne og 80'erne for en 'valgmenighedsbevægelse'. Det skyldes ikke så meget antallet af nyoprettede valgmenigheder – der blev aldrig flere end ca. 30. I højere grad hænger det sammen med, at det kirkelige frihedsprincip nu var blevet slået fast med syvtommersøm, samt at valgmenighederne som en kirkelig avantgarde på mange måder kom til at danne mønster for den senere kirkelovgivning om frit præstevalg og sognedemokrati. Lindhardt har ret i, at de frie menigheder blev mere end blot en ventil på folkekirkens maskineri; de blev en kraftkilde og en stadig inspiration for hele dens organisme.

Opgør med "autoritetskristendommen"

I 1918 blev Torkild Skat Rørdam indsat som ny præst for Ryslinge Valgmenighed. Rørdam var stærkt præget af den såkaldte "liberalteologi", og for ham handlede det i høj grad om at gøre op med den form for kristendom, der byggede på falske autoriteter, om det så var Bibelen som ufejlbarlig helligskrift eller en bogstavelig tro på underne i Det Ny Testamente. Den falske kristendom, "autoritetskristendommen", var ifølge Rørdam udtryk for en fortvivlet jagt efter ydre garantier og beviser for kristendommens sandhed og måtte derfor vige for kristendommens eneste sande autoritet: den åndelige, eller "livsstrømmen i menigheden", som han selv kaldte den. Rørdams opgør var ikke blot et opgør udadtil. Faktisk var hans væsentligste modstandere de lægfolk og præster fra den grundtvigske bevægelse, der havde indsat trosbekendelsen som den sikre, ydre, ufejlbarlige autoritet for deres tro.

Uro og splittelse i menigheden

Disse, for nogen provokerende, tanker om kristendommen, satte en voldsom debat i gang i det kirkelige landskab. Den langt overvejende del af valgmenigheden støttede til at begynde med op om deres præst, men kritiske stemmer indenfor menigheden blev flere og flere, efterhånden som det ydre pres på Rørdam voksede. I efteråret 1920 holdt Rørdam en meget markant prædiken, hvori han understregede det afgørende i at være redelig i sin tro, også selvom det indebar, at man måtte afvise de

naturbrydende undere. Igen blussede debatten op, denne gang også internt i menigheden. På et møde den 25. februar 1921 besluttede det mindretal, der var imod Rørdam, at danne en ny valgmenighed og udnævnte forstanderen på Danebod Højskole, Thorvald Knudsen, som sin nye præst. Den nye menighed antog sig navnet "Ryslinge Grundtvigske Valgmenighed", vel sagtens for at understrege, at Rørdams valgmenighed ikke længere kunne anses for grundtvigsk.

Dåbssagen

Med delingen af valgmenigheden var urolighederne dog ikke ovre. Som en konsekvens af sit opgør med "autoritetskristendommen" ændrede Rørdam på ordlyden i dåbsritualet, så der ikke længere lød en tilspørgsel ved forsagelsen og de forskellige led i trosbekendelsen. I stedet fremsagdes trosbekendelsen efterfulgt af dette spørgsmål: "Vil du døbes til, hvad Gud giver i denne tro?" Med sin ændring af dåbsritualet ville Rørdam understrege, at dåben ikke er et "politiforhør", der afhænger af de rigtige meninger og svar, men at den derimod er en gave fra Gud til mennesker, der kun kan modtages i frihed.

Fra valgmenighed til frimenighed

Endnu før ændringen af dåbsritualet var blevet godkendt af ministerium og biskop, begyndte Rørdam dog at bruge det nye ritual. Det havde som naturlig følge, at han ikke længere kunne være valgmenighedspræst indenfor folkekirken. Menigheden drog derfor i 1925 den fulde konsekvens og omdannede sig til en frimenighed, der jo ikke er underlagt hverken bisp eller ministerium. På den måde kunne Rørdam fortsætte som præst i menigheden, der nu antog navnet Ryslinge Frimenighed.

Ryslinge Valgmenighed og Ryslinge Frimenighed i dag

Der er i tidens løb sagt og skrevet meget om forskellene på de to grundtvigske menigheder i Ryslinge: om bønder vs. husmænd, venstrefolk vs. Radikale samt røde køer vs. sortbrogede. Det er altid farligt at generalisere, men det er nok ikke helt galt at påstå, at valgmenigheden igennem årene har lagt særlig vægt på den kirkelige side af den grundtvigske tradition, hvorimod frimenigheden i højere grad har dyrket den side af det grundtvigske, der rimer på frisind. Når det er sagt, er der i dag tale om to velfungerende menigheder, der i det store hele har lagt fortidens stridigheder bag sig. De to menigheder samarbejder om mange forskellige arrangementer, ligesom præsterne afløser hinanden under ferie og friweekender.

Mikkel Crone Nielsen, frimenighedspræst i Ryslinge

Ny bogudgivelse: Om Kirkekamp i en Nybrudstid

I forbindelse med jubilæet i Ryslinge udkommer bogen *Om Kirkekamp i en Nybrudstid – Vilhelm Birkedal, Torkild Skat Rørdam og Nazarethkirken i Ryslinge*, skrevet af frimenighedspræst Mikkell Crone Nielsen. Bogen fortæller om Ryslingepræsterne Vilhelm Birkedal (1809-1892) og Torkild Skat Rørdam (1876-1939), som begge kæmpede for kirkelig frihed, og som begge har efterladt sig tydelige aftryk på det kirkelige landskab helt op til vores tid. Samtidig fortæller den historien om grundlæggelsen af Danmarks første frie, grundtvigske menighed i 1865 og opførelsen af Nazarethkirken i Ryslinge året efter; om vækkelser og landboreformer; om slesvigske krige, kvægavl, dogmekritik og meget andet – alt sammen set i lyset af et Danmark under voldsom forandring. 192 sider, kr. 150,- på årsmødet (vejl. Kr. 199,-)

Program for årsmødet

Lørdag den 4. juni og søndag den 5. juni 2016

Foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder

Bevæge - bevæges - bevægelse

150 års fejring af den første frie grundtvigske menighed

19. november 2015

Lørdag den 4. juni

- 11.00 Ankomst til Ryslinge Højskole og indkvartering
- 12.00 Frokost
- 13.00 Foredrag: *Det fortællingsløse samfund*
Michael Böss, lektor på Aarhus Universitet, forfatter og
samfundsdebattør
- 15.00 Kaffe
- 15.30 Generalforsamling
Dagsorden efter vedtægterne
Foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder
- 18.00 Festmiddag
- 20.00 Aftensang: *Projekt PopSalmer*
Janne Wind, komponist og højskolelærer
- 21.30 Aftenhygge

Søndag den 5. juni

- 7.30 Morgenmad og aflevering af værelsesnøgler
- 8.45 Morgensamling
Oplæsning: Søren Ulrik Thomsen, forfatter
- 9.45 En hurtig kaffetår. Vi bevæger os til Nazarethkirken
- 10.30 Gudstjeneste, Nazarethkirken
- 12.00 Frokost på Højskolen
- 13.00 Tak for denne gang

Mulighed: Grundlovmøde på Ryslinge Højskole. Grundlovstale af Anders Fogh Rasmussen kl. 15.00.

Det fortællingsløse samfund

Michael Böss, lektor på Aarhus Universitet, forfatter og samfundsdebattør

Danmarks historie siden 1700-tallets landboreformer er en stor kulturel fortælling om frisættelser: Først fra fællesskabernes: bondefamilierne fra godsejerne, derefter de troendes fra staten, så kirken og skolen fra landsbyen og købstaden. Efter anden verdenskrig fulgte individernes frisættelse fra fællesskaberne og fortiden. Nutidens samfund er vokset ud af denne fortælling, men er derfor også i færd med at opløse sig selv som fællesskab. Derfor har fortællingen paradoksalt nok ført til fortællingens egen opløsning og et behov for at finde mening i små, alternative fortællinger.

Projektet PopSalmer

Janne Wind, komponist og højskolelærer

Kendte og elskede salmetekster i nye poppede indpakninger. Sammen med det rytmiske kor Pop'n Soul og pianist Lars Bruno præsenterer, indstuderer og optræder Janne Wind med en række nykomponerede melodier med spor af pop, soul, jazz og gospel til kendte og ukendte salmetekster af B.S. Ingemann og N.F.S. Grundtvig. Janne Wind fortæller om baggrunden for projektet og giver sit bud på en fornyelse af dansk kirkemusik. Læs mere på PopSalmer.dk og JanneWind.com

Oplæsning: Søren Ulrik Thomsen

Siden debuten med digtsamlingen *City Slang* i 1981, har Søren Ulrik Thomsen slået sit navn fast som en af landets betydeligste lyrikere. Som digter kredser han om de store, eksistentielle vilkår: døden, ensomheden, skabelse og tilintetgørelse. Sideløbende med det digteriske virke har Søren Ulrik Thomsen skrevet kronikker og essays. I kirkelige kredse har hans forsvar for den traditionelle, lutherske højmesse i essayet Pro Ecclesia påkaldt sig stor opmærksomhed.

Generalforsamling 2016 – d.4.juni

Foreningen af grundtvigske Valg- og Frimenigheder.

Foreløbig dagsorden:

(Der kan komme ændringer /tilføjelser til dagsordenen. Endelig dagsorden udsendes pr. mail til formænd og præster inden mødet)

1. Valg af dirigent og stemmetællere
2. Formandens beretning
3. Regnskab for 2015 (se årsskriftet s. 17)
herunder fastsættelse af kontingent for 2016
4. Indkomne forslag
Forslag til vedtægtsændringer
– se forslaget til afstemning på foreningens hjemmeside
www.friegrundtvigske.dk
5. Valg til bestyrelse.
På valg er:
Anne Marie Neiman Møestrup (ønsker ikke genvalg)
Aksel Bording (ønsker ikke genvalg)
6. Valg af suppleanter.
Suppleanter vælges for ét år, en for hver landsdel.
Sjælland: Lisbeth Andreasen (villig til genvalg), Ubberup
Valgmenighed
Fyn: Solveig Rauer (ikke villig til genvalg), Sdr. Næraa
Valgmenighed
Jylland: Morten Kvist (villig til genvalg), Herning og Kjellerup
Valgmenigheder
7. Valg af revisor og revisorsuppleant
8. Orlovskassen
 - a) Beretning
 - b) Regnskab for 2015 (se årsskriftet s. 18)
 - c) Fastsættelse af kontingent for 2016
 - d) Valg af revisor og revisorsuppleant
9. Evt.

Punkter som ønskes optaget på dagsordenen skal sendes til formand Laura Lundager Jensen senest d. 4. maj 2016

Nyt fra året.

Af formand Laura Lundager Jensen

2015 er på mange måder et skelsættende år for de grundtvigske valg- og frimenigheder. Alene af den grund at vi kan fejre 150 året for grundlæggelsen af den første frie grundtvigske menighed i Ryslinge. Det kan der læses meget mere om i fortællingen om Ryslinge menighedernes historie. Men det, der for den samlede forening er værd fejre er, at vi nu i 150 år som frie menigheder, har magtet at skabe og fastholde et fællesskab bygget med baggrund i et grundtvigsk menneskesyn og menighedsforståelse. Et fællesskab der samtidig har været i stand til at fastholde en frihedsforståelse, der har givet de enkelte menigheder plads til, som menighed at være præget af egn, mennesker og traditioner. En fælles frihedsforståelse, der har afholdt os fra at falde i de dogmatiske sumpe med krav om at formulere en præcis udlægning af, hvad det er at være fri grundtvigsk menighed. Betoningen af friheden har gjort, at vi har kunnet holde sammen, og stadig kan holde sammen på trods af forskelle og uenigheder. Det fælles er, at vi som menigheder står i den grundtvigske tradition og med den har formuleret tro og kristendom ind i den sammenhæng, vi som menigheder og mennesker til enhver tid har stået i – en kristendom vi også nu skal formulere på ny, ind i den livsforståelse og den nutid vi lever i. Det er måske ikke helt let for udenforstående at forstå, men det er vel også det, der gør menighederne levende. Det gør det ikke mindre vigtigt at understrege, at vi som forening har fælles vilkår og fælles tradition, men at det ikke gør os ens – eller enige. Og Gud ske lov for det.

Det betyder dog ikke at foreningens rammer skal være uforanderlige. Bestyrelsen har på opfordring af generalforsamlingen sidste år, med hjælp og råd fra repræsentanter fra flere menigheder, lavet et forslag til en revidering af vedtægterne. Det har dels været juriske og sproglige præciseringer, men det har også medført en mere politisk diskussion om, på hvilken måde menighederne repræsenteres i bestyrelsen. Skal det gamle princip fastholdes om landsdelsrepræsentation med mindst én repræsentant fra både Jylland, Fyn og Sjælland. **Eller skal bestyrelsen bestå af 5 kandidater** uanset geografisk tilhørsforhold. Vi skal på generalforsamlingen stemme om bestyrelsens forslag til vedtægter, og som man vil kunne læse, præsenterer vi begge muligheder til afstemning.

Status på arbejdet med en løsning med SKAT er, at der fra 1. juli i år vil være en teknisk løsning klar, hvor medlemmerne nu kan nøjes med at give deres menighed bemyndigelse til at se deres skattepligtige indkomst. Der er stadig et stykke vej til, at menighederne kan få en hurtig måde, hvorpå de kan aflæse medlemmernes skattepligtige indkomst

Selv om bestyrelsens arbejde fortrinsvis består i at sikre rammerne for vores vilkår som frie menigheder - vilkår der synes at være til jævnlig beskydning - ser vi det også som vores opgave at understøtte den fælles samtale om, hvad det grundtvigske er og skal udvikle sig til i det 21 århundrede. Derfor har vi på opfordring fra Holstebro valgmenighed planer om at holde en højskoledag i november.

Regnskab for foreningen 2015

		2014
<u>Indtægter</u>		
kontingent	103870	105924
Renter	118	295
møder, kursus	0	0
diverse	0	0
<u>indtægter ialt</u>	103988	106219
<u>Udgifter</u>		
Bestyrelsesudgifter	19489	15469
Eksterne møder	3061	8289
Konvent, debatmøde, konference	0	11098
Efteruddannelse	0	0
Årsmøde	18000	18000
Årsskrift	16198	17766
Hjemmeside	16142	7280
Kontingent Isobro	14800	14800
Kontorudgifter	175	229
gaver	320	1395
<u>Udgifter i alt</u>		94327
	88184	
årets resultat		11892
	15804	
Balance		106219
	103988	
Status		
<u>Aktiver</u>		
Nordea	288267	272464
<u>Aktiver i alt</u>		272464
	288267	
<u>Passiver</u>		
skyldige poster	0	0
Egenkapital		
Egenkapital 01.01.2015	272464	260572
Årets driftsresultat	15804	11892
Egenkapital 31.12.2015	288267	272464
<u>Passiver i alt</u>		272.464
	288267	

Regnskabet er revideret uden bemærkninger. Odense 9. jan. 2016

Anders Lundsgaard, revisor

Aksel Bording, kasserer

Regnskab for orlovskassen 2015

Driftsregnskab		2014
<u>Indtægter</u>		
kontingenter	42285	44019
Renter	152	306
øvrige indtægter	0	0
<u>indtægter ialt</u>	42437	<u>44325</u>
<u>Udgifter</u>		
refusioner	0	
kontorudgifter	15	
andre udgifter	0	
<u>Udgifter i alt</u>	15	0
årets resultat	42422	44325
balance	42437	<u>44325</u>
Status		
<u>Aktiver</u>		
Nordea	243534	201.111
tilgodehavende kontingent	0	0
<u>Aktiver i alt</u>	243534	201.111
<u>Passiver</u>		
skyldige poster	0	0
Egenkapital		
egenkapital 01.01.2015	201111	156.786
Årets driftsresultat	42422	44325
egenkapital 31.12.2015	243534	201111
<u>Passiver i alt</u>	243534	201.111

Regnskab revideret uden bemærkninger, Odense 9. jan. 2016

Anders Lundsgaard, revisor Aksel Bording, kasserer

Fællesskabs to former

Af Ove Korsgaard

Jeg er blevet bedt om at forholde mig til begrebet fællesskab. Og det vil jeg indledningsvis gøre ved at skelne mellem to forskellige former for fællesskab. Den ene er den form, der kan opstå mellem mennesker, som kender hinanden. Den anden er den, der kan opstå mellem mennesker, som ikke kender hinanden. Vi kan også kalde den første form for 'ansigt-til-ansigt' fællesskab, og den anden for 'ansigtsløst' fællesskab. Eller også ret og slet et forestillet fællesskab.

'Ansigt-til-ansigt' fællesskab opstår blandt mennesker, der lærer hinanden at kende på arbejdspladsen, i fodboldklubben eller på den lokale bodega. Og selv om der måske går år imellem, at man ser en gammel arbejdskammerat, kan fællesskabet straks genetableres, fordi man har lært hinanden at kende gennem daglig omgang med hinanden.

'Det forestillede fællesskab' opstår mellem mennesker, der ikke kender hinanden personligt. Selv i et lille land som Danmark kender hver af os kun et fåtal af den samlede befolkning. Hvis man bor i Valøse, som jeg gør, kender man sikkert kun få af de mennesker, der bor i Hjørring, Fåborg, Hillerød eller andre steder i Danmark. Og alligevel kan man have en forestilling om at have et fællesskab med dem.

At det kan lade sig gøre at opbygge et fællesskab mellem mennesker, der ikke kender hinanden personligt, er beskrevet som et under, et pinseunder, i **Det nye Testamente**, nærmere bestemt i "Apostlenes Gerninger" kapitel 2. Ordet Helligånd, der har rod i det latinske *spiritus sanctus*, kan både betyde ånd, vind, luft og ånde, altså noget ganske luftigt og ret så usynligt for det blotte øje. Men den usynlige Helligånd er åbenbart i stand til at skabe forståelse mellem mennesker, der ikke taler samme sprog. Selv om Helligånden kun er kort omtalt i den tredje trosartikel, tillægges ånden helt afgørende betydning for etableringen af "den hellige, almindelige kirke, de helliges samfund", det vil sige i det fællesskab, der opstår med Helligånden som bindeled.

Dette pinseunder, vi hører om i **Bibelen**, har Grundtvig gendigtet i sin storslåede salme. "I al sin glans nu stråler solen", hvori det hedder: "I Jesu navn, da tungen gløder/hos hedninger så vel som jøder; /i Jesu-navnets-offerskål/hensmelter alle modersmål; / i Jesu navn udbryder da/det evige halleluja".

I Grundtvigs optik er det imidlertid ikke kun Helligånden, der kan etablere fællesskab mellem mennesker, der ikke kender hinanden, det kan **folkeånden** også. Men da folkeånd er et noget støvet – og også et ret betændt – begreb,

bruger jeg et mere moderne begreb, der næsten betyder det samme, nemlig 'et forestillet fællesskab'.

Jeg vil i det følgende søge at eksemplificere de to former for fællesskaber ved hjælp af højskolen som skoleform, idet en folkehøjskole i Grundtvigs ånd kan defineres som en skole, der både søger at fremme et ansigt-til-ansigt fællesskab og et forestillet fællesskab.

Højskolens 'ansigt-til-ansigt' fællesskab

Mennesker mødes og sød musik opstår i hjertet. Det er titlen på en film af Poul Borum og Henning Carlsen, som vandt Bodil-prisen i 1968. Filmens titel svarer til manges erfaringer med et højskoleophold. Mennesker mødes på en højskole og sød musik opstår i hjertet. En sådan musik opstod i mit eget hjerte, da jeg var elev på Askov Højskole i 1963-64, musikken var så inciterende og forførende, at jeg fortsatte som andenårselev i 1964-65.

For utrolig mange mennesker har et højskoleophold ført til venskaber, ægteskaber og fællesskaber. Hvem har ikke hørt en gammel højskoleelev med julelys i øjnene fortælle om det kammeratskab, der prægede højskoleopholdet, og de livslange venskaber, som udsprang af opholdet.

I dag omtales det fysiske nærvær, kostskoleformen giver mulighed for, ofte som det geniale ved højskolen. Men dermed kommer man let til at overse – hvad mange højskolefolk tidligere var uhyre bevidste om –, at det ikke kun er det fysiske møde, der har betydning for fællesskabet, det har luftige fænomener som 'stemning' og 'atmosfære' også. Nok giver kostskoleformen unikke muligheder for at lære nye mennesker at kende, fordi man mødes 'ansigt-til-ansigt', men den ånd, der præger en højskole, har i virkeligheden nok endnu større betydning.

I sin nye bog *Mit højskoleliv* kalder Hanne Engberg ligefrem denne stemning og atmosfæren for erotisk. Hun kender højskolelivet bedre end de fleste. Hun har været elev på både Askov og Krogerup Højskole, og hun har været højskolelærer på Båring og på Kolding højskole. Det sidste sted var hun også forstander i et år. På baggrund af sine personlige erfaringer hævder hun, at det er denne erotiske atmosfære, der udgør en væsentlig baggrund for højskolens succes. "En erotisk atmosfære på godt og ondt, som, vil jeg påstå, har været en af dens dybeste – men sjældent udtalte – hemmeligheder bag succesen." Højskole som forførelse er imidlertid ikke blot et fortidigt fænomen, skriver Engberg: "Selv har jeg også været ramt af den".

Højskolen har imidlertid ikke kun bidraget til at etablere venskaber, ægteskaber og fællesskaber. Den har også bidraget til at opbygge fællesskaber mellem mennesker, som ikke kender hinanden personligt.

Forestillet fællesskab

Højskolen blev i sin tid skabt for at opbygge en ny forestilling om fællesskab – et folkeligt-nationalt fællesskab. Den gamle form for fællesskab var baseret på fælles konge og fælles religion. Kronen og alteret, som man sagde. Under kongen og kirken var befolkningen imidlertid opdelt i fire stænder, aristokratiet, gestligheden, borgerskabet og almuen. Der var ikke lighed for loven, idet der var forskellige rettigheder og pligter for de forskellige stænder. Det var det system, Grundtvig – og mange andre – gjorde op med. Han kaldte ligefrem standssystemet for et kastesystem. I Den Grundlovgivende Rigsforsamling i 1849 proklamerede han: "Stændertiden er forbi, nu skal folketiden komme". Og folketidens komme fordrede ifølge Grundtvig folkelig oplysning med det sigte at få almuen til at se sig selv som noget andet og mere end almue. Frem for at betragte sig som samfundets laveste stand skulle almuen se sig selv som tilhørende et dansk folk. Grundtvig havde ingen tiltro til, at almuen kunne styre landet. "Almuen kan lige så lidt repræsentere som regere sig selv, om man så end fyldte hele statsrådet med dem, thi for at kunne det, måtte de først ved en højere dannelse være åndelig trådt ud af deres sfære og var da ikke længere almue". De var i så fald et folk med en ny bevidsthedsform. For Grundtvig var der en kvalitativ forskel på almuen og folket. Denne forskel er først og fremmest af bevidsthedsmæssig karakter. Når almuen bliver bevidst om sig selv som et folk, er almuen ikke længere almue, hvilket for Grundtvig var en forudsætning for folkestyre. 'Fra almue til folk' blev da også mottoet for højskolens opgave i de første hundrede år af højskolens historie.

Men hvordan bidrog højskolen til udvikling af et folkeligt-nationalt fællesskab? For at forstå det er det vigtigt at skelne mellem de to ord, der indgår i begrebet national-stat, nemlig nation og stat. En stat er knyttet til et territorium, som den kontrollerer. Med sin territoriale forankring er staten så at sige synlig. Man kan med andre ord gå på staten. Nationen derimod er usynlig. Den kan ikke iagttages på samme måde som vulkaner eller elefanter. Den irsk-amerikanske antropolog Benedict Anderson har givet tankegangen en elegant og slagkraftig formulering, idet han siger, at en nation er et **forestillet fællesskab**. I sin bog *Imagined Communities* fremhæver han, at fællesskabet er forestillet, "fordi medlemmerne af selv den mindste nation aldrig vil kende de fleste af deres medborgere, møde dem eller høre om dem. Og trods det vil der alligevel i hver enkelts bevidsthed være en forestilling om deres indbyrdes fællesskab".

På højskoler bidrog man til opbygning af et forestillet nationalt fællesskab ved at holde foredrag om og undervise i dansk historie, dansk litteratur, dansk

kultur, dansk kunst, dansk musik m. v. Det stærkeste virkemiddel var sikkert sangen. Grundtvig betragtede sang som en slags social poesi, der kunne bidrage til at etablere og opretholde et folkeligt-nationalt fællesskab. Det var han langt fra ene om. Digtere som Oehlenschläger, Ingemann, H.C. Andersen og mange andre af tidens største kulturelle navne, bidrog ligeledes med en lang række sange om folket, fædrelandet, modersmålet og Danmark. Man skal imidlertid ikke glemme, at der også blev undervist i det, som Ludvig Schrøder kaldte "*Danmarks næringsveje og hjælpelkilder*", det vil sige landbrugslære, husholdningslære, elektricitetslære m.v. Da min bedstefar var på Askov Højskole i 1894-95 og 1895-96, lærte han således at producere elektricitet hos Poul la Cour. Efter Askov blev han i 1896 mejeribestyrer på Lødderup Andelsmejeri på Mors og indlagde her elektricitet år 1900 som det første sted på Mors. Først året efter blev jernstøberiet i Nykøbing elektrificeret. Ifølge den legendariske litteraturkritiker Jørgen Bukdahl i Askov blev højskolen simpelt hen hovedkraften i "at give indhold i begrebet en dansk nationalstat". Og derfor var det på sin vis forståeligt, at de fleste højskolefolk stemte nej ved folkeafstemningen om EF i 1972. Mange følte, at det at afgive suverænitet til et overnationalt europæisk fællesskab, var at begå forræderi mod folkehøjskolens idé og historiske opgave, som var at opbygge et folkeligt-nationalt fællesskab.

Folkeafstemningen i 1972

Mange højskolefolk engagerede sig stærkt i Folkebevægelsen mod EF, og de gjorde det ofte med henvisning til Grundtvig, for hvem Norden udgjorde en modpol til 'det tysk-romerske' Europa.

Højskolebladet blev et af de ledende organer i kampen for et nej. I en kommentar til afstemningsresultatet den 2. oktober 1972 skrev højskolebladets redaktør en leder, der uden tvivl var dækkende for den almindelige opfattelse i højskolen. "For et blad som *Højskolebladet* ... må afstemningsresultatet den 2. oktober naturligvis være en skuffelse. Det ville være uærligt at sige andet. En skuffelse, fordi de synspunkter på folkestyre og folkelige identitet, vi og mange andre har anlagt, er blevet forkastet af det danske folks flertal". Et slag var tabt, men et nyt kunne vindes ad åre: "Den store modstandsgruppe kan blive et lyspunkt i det gråvejrs-Danmark, vi skal leve med efter 2. oktober".

Men i løbet af 1990'erne smuldrede denne store modstandsgruppe. De fleste højskolefolk erkendte efterhånden, at vi lever i en anden tid end dengang Rødding Højskole blev etableret i 1844 og bidrog til det mentalitetsmæssige skifte fra almue til folk. Det var hvad min gamle lærer på Askov Tage Schou-Hansen gjorde opmærksom på, da han holdt foredrag til Rødding Højskoles

150 års jubilæum i 1994: "Højskolen gjorde almuen til folk. Det kan vist kun gøres én gang, selv om man gerne så det gentaget". Det har han uden tvivl ret i. I dag kan slagordet 'fra almue til folk' ikke længere bruges som motto for højskolens opgave.

Hvad det så er for et forestillet fællesskab, højskolerne bidrager til at etablere i dag, kan der ikke svares entydigt på. Det er de færreste der har skiftet mottoet: at gøre almuen til folk, ud med: at gøre danskerne til europæer. Og det er forståeligt. For selv om jeg finder en bevægelse i den retning påkrævet, vil det hverken være muligt eller ønskeligt at opgive forestillingen om at tilhøre et dansk folk.

Nye forestillinger om fællesskab

Jeg stemte selv ja til at indgå i et europæisk fællesskab ved folkeafstemningen i 1972 og har gjort det hver gang siden. Mit syn på forholdet mellem det at være dansker og det at være europæer var stærkt inspireret af et af de foredrag, som Jørgen Bukdahl holdt, da jeg var elev på Askov. I foredragssalen tegnede han en bro på tavlen og understregede, at broen både består af bropiller og brofag. Uden bropiller ingen bro, og uden brofag heller ingen bro. Broen blev udlagt som symbol på forholdet mellem det nationale og det europæiske. Det europæiske fællesskab skulle bygge på bropiller, der var solidt forankret i det nationale. Men samtidig skulle der mellem de nationale bropiller etableres brofag. Hvis ikke bropillerne blev forbundet, kunne det igen gå gruelig galt i Europa.

De der tror, at freden giver sig selv, kan med fordel læse Stefan Zweigs *Verden af i går*, hvori han beskriver den udbredte forestilling, der herskede i Europa frem til 1. verdenskrig, nemlig den forestilling at den europæiske civilisation endelig havde fundet formlen for fred mellem nationalstaterne. Den forestilling blev godt og grundigt gjort til skamme af både 1. og 2. verdenskrig. Og det kan uden tvivl ske igen.

De store geopolitiske ændringer, der i disse år pågår på globalt plan, og det flygtninge- og migrationspres, Europa nu er udsat for, betyder, at vi som danskere indgår i et fællesskab – som jeg godt vil kalde et skæbnefællesskab – med de øvrige lande i Europa. Det ville vi også gøre, selv om vi ikke var medlem af Det europæiske Fællesskab.

I dag er vi juridisk set ikke kun statsborgere, vi er også unionsborgere. Men om vi betragter os som europæer er en anden sag, som i virkeligheden er et spørgsmål om, hvorvidt vi ønsker at bidrage til *forestillingen* om et europæisk fællesskab. Et europæisk fællesskab adskiller sig ikke i princippet, men nok i varmegrader fra et nationalt fællesskab. Mens Helligånden – som også udgør trosgrundlaget for fri- og valgmenigheder – er en universel ånd, er de 'ånder',

der udgør grundlaget for såvel det europæiske som det nationale fællesskab, partikulære ånder.

Jørgen Bukdahls bro er et billede på, at vi i dag tilhører såvel et nationalt fællesskab som et europæisk fællesskab. Den forestilling håber jeg vil afspejle sig i den Danmarkskanon, som Bertel Haarder har planer om at sætte i søen. Forhåbentlig vil Bukdahls bro blive lagt til grund for udarbejdelsen af denne kanon, gerne suppleret med Simon og Garfunkels sang: ***Bridge over trouble water.***

For med de oprørte vande i og omkring Danmark og Europa, som præger nutiden, har vi i den grad brug for at få etableret en usynlig bro og et forestillet fællesskab mellem mennesker, der ikke nødvendigvis taler samme sprog og aldrig kommer til at kende hinanden personligt. At det ikke er en umulig forestilling bliver vi mindet om hver pinse.

Ove Korsgaard

Artiklen er en bearbejdet udgave af en tale, som forfatteren holdt den 30. oktober 2015 i forbindelse med Askov Højskoles 150-års jubilæum.

Kommende årsmøder:

2017 ???

2018 Vallekilde Valgmenighed

2019 Sdr. Næså Valgmenighed

GRUNDTVIGSKE VALG- OG FRIMENIGHEDER I DANMARK

Tilsluttet *Foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder*. Man kan se evt. ændringer og opdateringer på hjemmesiden www.friegrundtvigske.dk.

Adresse og personændringer mm. skal meddeles til redaktør af årsskriftet og hjemmesiden Anne Grete Pilgaard på annegretepilgaard@gmail.com

VALGMENIGHEDER

AULUM-VINDING-VIND www.avv-valgmenighed.dk Oprettet 1922 Medlemstal: 471

Formand: Carsten Bjerrum, Fuglsangvej 2, 7500 Holstebro. Tlf.97430220.

carstenbjerrum@mail.dk **Forretningsfører:** Harald Nielsen, Søndermarken 11, 7490 Aulum. Tlf. 23824053 hnaulum@fiberpost.dk **Kasserer:** Mariane Andersen, Agerfeldvej 10, 7550 Sørvad

Præst (2013): Ronald Risvig, Holstebrovej 9, 7490 Aulum, Tlf.97472413 ronald-risvig@hotmail.com

BALLE www.balle-valgmenighed.dk Oprettet 1885 Medlemstal: 239

Formand: Else Sandahl Pedersen, Sødovervej 50, 7182 Bredsted. Tlf.75881024/61547124

Else.sandahl.pedersen@skolekom.dk **Kasserer:** Ingvarth H.Johansen, Steen Blicher vej 115, 7182 Bredsten, Tlf.75882202 / 40152202 steens-gaard@mail.tele.dk

Præst (2012): Marie Louise Odgaard Møller, Ballevej 41, 7182 Bredsten. Tlf. 75881050/61704696 maria.l.o.moeller@gmail.com

BERING www.beringvalgmenighed.dk Oprettet 1876 Medlemstal: 186

Formand: Lars A. Christensen, Grøfthøjparken 157 G, 3 tv., 8260 Viby. Tlf.:60887650

lars.christensen0611@gmail.com **Kasserer:** Else Marie Pedersen, Ustrupvej 18, 8660 Skanderborg. Tlf. 86522972 ulstrupgaard@gmail.com

Præst (2013): Margrethe Barfoed, Torshøjvænget 15, 8361 Hasselager. Tlf. 86928878 mbarfoed@gmail.com

BØVLING www.boevlingvalgmenighed.dk Oprettet 1875 Medlemstal: 672

Formand: Joan Flansmose Trelborg, Brogårdvej 36, 7650 Bøvling . Tlf. 97885251

formand@boevlingvalgmenighed.dk **Kasserer:** Else-Marie Pedersen, Fårevej 130, 7650 Bøvlingbjerg. Tlf. 97885492 kasserer@boevlingvalgmenighed.dk

Præst (2013), Marianne Nørregaard Gyldenkærne, Præstevangen 1, 7650 Bøvlingbjerg. Tlf. 97885650 praest@boevlingvalgmenighed.dk

FREDERIKSBORG Oprettet 1909 Medlemstal: 23

Formand: Ida Lykke Bang, Stenvænget 15, Gadevang, 3400 Hillerød. Tlf. 48266512
bangogbang@mail.dk **Kasserer:** Niels Jørgen Heick, Allékredsen 12, 4300 Hillerød. Tlf. 48251646 niboheick@weebspeed.dk

Præst:

GJELLERUP www.h-g-valgmenighed.dk Oprettet 1904 Medlemstal: 520

Formand: Karen Marie Holm, Søndermarken 6, Hammerum, 7400 Herning. Tlf. 25145271 karenmarie@holm.mail.dk **Kasserer:** Per Stamp Lambæk, Klokkehøj 54, Gjellerup, 7400 Herning, Tlf. 20235210 mail@byggefirmaet-lambæk.dk **Forretningsfører:** Birgitte Götze, Østergade 57, 7430 Ikast. Tlf. 97208712 birgittegotze@privat.dk
Præst (1998) (*fælles med Herning Valgmenighed*): Morten Kvist, Nørre Alle 21, 7400 Herning. Tlf. 97120652 hgv@post.tele.dk

HAVREBJERG www.hoeve-havrebjerg.dk Oprettet 1904 Medlemstal: 115

Formand: : Henning Ipsen, Lærketofte 12, 4281 Gørlev. Tlf. 56484277 ipsenhh@gmail.com
Kasserer: Helga Ipsen, Lærketofte 12, 4281 Gørlev. Tlf. 55484277
Præst (2013) (*fælles med Høve Valgmenighed*): Nana Hauge, Sorø Landevej 306, 4261 Dalmore, Tlf. 58186542 haugenana@hotmail.com

HERNING www.h-g-valgmenighed.dk Oprettet 1904 Medlemstal: 540

Formand: Laura Jepsen, Webersvej 20, 7400 Herning. Tlf. 23712257 jepsen.laura@gmail.com
Kasserer: Heine Bøgild, Engbjerg 156, 7400 Herning. Tlf. 25242000 heineboegild@fiberpost.dk
Forretningsfører: Grethe Nielsen, Tlf. 30690335 grethe.nielsen@herningvalgmenighed.dk
Præst (1998) (*fælles med Gjellerup Valgmenighed*): Morten Kvist, Nørre Alle 21, 7400 Herning. Tlf. 97120652 hgv@post.tele.dk

HOLSTEBRO www.holstebrovalgmenighed.dk Oprettet 1883 Medlemstal: 1250

Formand: Karen Bjerre Madsen, Sundevedsgade 20, 7500 Holstebro. Tlf. 97424890 karen.bjerre.madsen@mail.dk **Kasserer:** Asger Brodersen, Ågade 9, 7500 Holstebro, Tlf. 97411838 asger.brodersen@skolekom.dk **Forretningsfører:** Harald Nielsen, Søndermarken 11, 7490 Aulum, Tlf. 23824053 hnaulum@fiberpost.dk **Præst** (2005): Peter Hedegaard, Valmuevej 57, 7500 Holstebro. Tlf. 97421023 kontor: to. 16-18, Skolegade 32, 7500 Holstebro phvalg@mail.dk **Præst** (2015): Margrethe Dahlerup Koch, V. Strandsbjerg 32, 6950 Ringkøbing, Tlf. 21143658, mdkoch@mail.dk

HØVE www.hoeve-havrebjerg.dk Oprettet 1879 Medlemstal: 338

Formand: Lars Westh, Erdrup Enghave 2, 4242 Boeslunde, tlf. 58188561 Mail? **Kasserer:** Aslaug Bugge, Ærtebjergvej 18, Tjæreby, 4230 Skælskør. Tlf. 58141020 Mail?
Præst (2013) (*fælles med Havrebjerg Valgmenighed*): Nana Hauge, Sorø Landevej 306, 4261 Dalmore, Tlf. 58186542 haugenana@hotmail.com

KERTEMINDE DALBY www.kdvalgmenighed.dk Oprettet 1868 Medlemstal: 465

Formand: Karen Louise Loldrup Ravnebjerg, Vestergade 100, 5300 Kerteminde. Tlf. 65324220 ravneberg2@stofanet.dk **Forretningsfører:** Karl Andersen, Fiskergade 48, 5300 Kerteminde. Tlf. 65323315 **Præst** (1996): Gustav Reck, Skolegade 30, 5300 Kerteminde. Tlf. 65321108 gr@kdvalgmenighed.dk

KJELLERUP OG OMEGNS www.kjellerupvalgmenighed.dk Oprettet 1917 Medlemstal: 396

Formand: Svend Åge Thomsen, Lindevej 30, 8620 Kjellerup. Tlf. 86881941
sv.aage.thomsen@hotmail.com **Kasserer:** Mette Møller Nielsen, Mausingvej 2o, 8620
Kjellerup. Tlf.: 86886789 mmn@fibermail.dk **Forretningsfører:** Dorthe Kaa, Aabenraavej
28, 8600 Silkeborg. Tlf. 21626821 dorthe-thomas@webspeed.dk
Præst (2016): Johan Christian Nord, Kirkebakken 13, 8620 Kjellerup, 28609120,
johan.chr.nord@gmail.com

KLIM - Hannæs www.klimvalgmenighed.dk Oprettet 1883 Medlemstal: 450

Formand: Jørgen Jensen - Telefon: 21480014 - E-mail: jensen.bjerget@gmail.com
Kasserer: Grethe Thomsen, Bryggerivej 18, 9460 Brovst. Tlf. 98238433
glynget@gmail.com
Præst (2013): Torben Tvorup Christensen, Oddevej 65, Klim, 9690 Fjerritslev. Tlf. 98225214
klimvalgmenighed@nordfiber.dk

KØBENHAVNS www.kvvv.dk Oprettet 1890 Medlemstal: 80

Formand: Jens Hestbech, Gl.Kongevej 19,3. 1610 København V. Tlf 33248597
jens.hestbech@gmail.com **Forretningsfører:** Per Lund-Hansen, Jonstrupvangvej 8, 3500
Værløse, Tlf. 44474727
Præst (2005) (*fælles med Vartov Valgmenighed*): Niels Grønkjær, Løngangstræde 24.2, 1468
København K. Tlf. 33133031 nq@kvvv.dk

LEMVIG OG OMEGNS www.lemvigvalgmenighed.dk Oprettet 1883 Medlemstal: 516

Formand: Daniel Eiler, Østerbrogade 33, 7620 Lemvig. Tlf. 97889700 bodil-daniel@dlgpost.dk
Kasserer: Bjarne Tonsberg, Alarmavej 13, 7620 Lemvig. Tlf. 40210484
Forretningsfører: Birgitte Steensgaard, Ballegårdsvænget 32, 7620 Lemvig. Tlf.: 61140244
post@lemvigvalgmenighed.dk
Præst: Hans Nørkjær, Kirkevej 4, 7620 Lemvig. Tlf. 97820052/41170909,
praest@lemvigvalgmenighed.dk

MELLERUP www.mellerupvalgmenighed.dk Oprettet 1890 Medlemstal: 127

Formand: Ellen Mønsted Larsen, Fjordbakken 19, Mellerup, 8900 Randers Tlf. 86441818
emoenstedlarsen@gmail.com **Kasserer:** Lone Beider Olesen, Tingvej 17, Lindbjerg, 8930
Randers Ø, Tlf. 60715901, lone.beider@gmail.com
Præst: Isak Krab Koed, Skejbygårdsvej 19 F, 2.sal nr.9, 8240 Risskov, tlf. 26468054,
isak@krabkoed.dk

NORDDJURSLANDS norddjurslands-valgmenighed.dk Oprettet 1948 Medlemstal: 531

Formand: Kirsten Madsen, Solhøj 4, Vivild, 8961 Allingåbro tlf.: 21704701
kirstenvivild@hotmail.com **Kasserer:** Kis Ruby Tlf. 20486675 kist@mail.dk
Præst (2008): Karen Marianne Kristensen, Søndermarksvej 43, 8961 Allingåbro.
Tlf.86486003/23679413
mail@norddjurslands-valgmenighed.dk
Hjælpepræst: Torben Scherff Sørensen, Nordkystvejen 23, 8961 Allingåbro, Tlf. 29401949
scherff@dadnet.dk

ODDER www.oddernettet2.dk/valgmenodder/ Oprettet 1886 Medlemstal: 118

Formand: Jens Rasmussen, Smederupvej 15, 8300 Odder. Tlf. 86554277

jens.rasmussen.smederup@gmail.com **Kasserer:** Colin Walpole Tlf. 30498972 **Kontor:** Rørthvej 34, 8300 Odder. Tlf. 86560076 kassereren@oddervalgmenighed.dk

Præst (2004): Kim Arne Pedersen, Rørthvej 34, 8300 Odder. Tlf. 86542297/86228658 pastorkimarnep@oddervalgmenighed.dk

Hjælpepræst: Anders Eskedal, Hammervænget 33, 8310 Tranbjerg. Tlf. 8629 2504/20777168
E-Mail: madsen.eskedal@webspeed.dk

ODENSE www.odensevalgmenighed.dk Oprettet 1883 Medlemstal: 593

Formand: Anne Grete Pilgaard, Skovbrynet 17, 5260 Odense S. Tlf. 61410052

odense.valgmenighed@gmail.com **Regnskabsfører:** Jørgen Hansen, Lærkevangen 15, Snekstrup, 5210 Odense NV. Tlf. 66161493 jorgen.hansen@talnet.dk

Præst: (2004) Inger Hjuler Bergeon, Finsens Allé 25, 5230 Odense M. Tlf. 66125705. ihb@km.dk

OSTED www.ostedvalgmenighed.dk Oprettet 1924 Medlemstal: 368

Formand: Ove Korsgaard, Valorevej 59, 4130 Viby, Tlf. 26166788 ove@dpu.dk

Kasserer: Ib Algot Nielsen, Lejrevej 84, 4320 Lejre. Tlf. 21193719 ib.algot@mail.dk

Præst (2002): Laura Lundager Jensen, Langetofte 1, Osted, 4000 Roskilde. Tlf. 46497311 luje@phmetropol.dk

RYSLINGE www.ryv.dk Oprettet 1865 Medlemstal: 739

Formand: Asbjørn Nyholt, 5772 Kværndrup, Tlf. 40209613 asbjoern@nyholt.dk **Kasserer:** Lena Schmidt, Krokusvej 10, 5750 Ringe. Tlf. 62622572 Ryslinge.Valgmenighed@5750.dk

Præst (2015): Malene Rask Aastrup, Præstegården, Aaskovvej 2, 5856 Ryslinge. Tlf.: 62671073, Mobil 2830 5332, maa@ryvm.dk

SKANDERUP Grundtvigske www.skanderup-valgmenighed.dk Oprettet 1910 Medlemstal: 261

Formand: Jens Simonsen, Vargårdevej 80, 6094 Hejls, Tlf. 20940695

vargaarde@outlook.com **Kasserer:** Benny Thaysen Thomssen, Ulveryggen 9, Skanderup, 6640 Lunderskov. Tlf. 7559 4115 **Præst** (2012): Axel Jessen, Kastanie Allé 47, Skanderup, 6640 Lunderskov. Tlf. 7559 4089/ 6018 1699

STEVNS www.stevns-valgmenighed.dk Oprettet 1884 Medlemstal: 147

Formand: Hans Dalgaard, Storemarksvej 22, 4673 Rødvig Stevns. Tlf. 56506684

hans@dalgaard.biz **Kasserer:** Peter B. Olsen, Tokkerupvej 7, 4640 Fakse. Tlf. 22500142 stevnsvalgmenighedkasserer@hotmail.com

Præst (2007): Aksel Bording, Thorsvænge 30, 4673 Rødvig, Stevns. Tlf. 23822208 ak.bording@gmail.com

SDR. NÆRÅ www.valgmenigheden.dk Oprettet 1874 Medlemstal: 1232

Formand: Lis Rosager Møldrup, Kløvervej 37, 5792 Årslev, Tlf. 51563324

lis.moldrup@gmail.com **Kasserer:** Else Rasmussen, Smedebakken 21, Tarup, 5792 Årslev. Tlf. 65972301

Præst (2012): Ina Balle Aagaard, Stationsvej 171, Sdr. Nærå, 5792 Årslev. Tlf. 65991102 ina@valgmenigheden.dk

UBBERUP www.ubberupvalgmenighed.dk Oprettet 1873 Medlemstal: 553

Formand: Steen Gammelby, Ellekærvej 10, Bastrup, 4400 Kalundborg. Tlf.

40413347 dsgammelby@outlook.dk

Kasserer: Lonny Sørensen, Rugtvedvej 10, 4470 Svebølle. Tlf. 59294052

rugtvedvej@email.dk

Præst (2012): Anna Blemmer Monrad, Tingvejen 47, 4400 Kalundborg. Tlf.: 59507008

ubberupvalgmenighed@mail.dk

VALLEKILDE www.vallekilde-valgmenighed.dk Oprettet 1882 Medlemstal: 445

Formand: Berit Hansen, Vallekildevej 111, 4534 Hørve, Tlf. 24612604

berit.s.hansen@skolecom.dk

Kasserer: Jytte Gynther, Kirkestien 4, Vallekilde, 4534 Hørve. Tlf. 59656683

jyttegy@mail.dk

Præst (1992): Janne Christiane Sulkjær, Triersvej 4, Vallekilde, 4534 Hørve. Tlf. 59656580

mail@vallekilde-valgmenighed.dk

VARTOV www.kvvv.dk Oprettet 1920 Medlemstal: 460

Formand: Vibeke Hein, Kongevejen 467 B, 2840 Holte, Tlf. 20198990 vibekehein@gmail.com

Forretningsfører: Kurt Gotfredsen, Opnæsgård 57, 1.th, 2970 Hørsholm. Tlf. 31956372

Præst (2005) (*fælles med Københavns Valgmenighed*): Niels Grønkjær, Løngangstræde 24,2

1468 København K. Tlf. 33133031 ng@kvvv.dk

VEJSTRUP www.vejstrupvalgmenighed.dk Oprettet 1874/75 Medlemstal: 487

Formand: Lone Arntzen, Albjergvej 47, 5883 Oure. Tlf. 62281638/40255382

lonearntzen@gmail.com

Forretningsfører: Lone Rosager Poulsen, Edelsmindevej 11, 5700 Svendborg. Tlf. 22169861 eft. kl. 16

emlf@mail.tele.dk

Præst (2009): Anders Carlsson, Landevejen 65, 5882 Vejstrup. Tlf. 62281081/40475919

vejstrupvalgmenighed@mail.dk

VRÅ www.vraavalgmenighed.dk Oprettet 1900. Medlemstal: 344

Formand: Jens Sigh, Højskolevej 10, 9760 Vrå. Tlf. 98982401 kirstenogjenssigh@gmail.com

Kasserer: Torben Fisker, H.C. Andersensvej 30, 9760 Vrå tlf.: 21718628

fisker.vraa@gmail.com

Præst (2000): Lene Graarup, Vestergade 41, 9760 Vrå. Tlf. 98981277 lene@vraahojkskole.dk

FRIMENIGHEDER

BOVLUND www.bovlundfrimenighed.dk Oprettet 1879 Medlemstal: 248

Formand: Birthe Schmidt, Bovlundbjergvej 31, 6535 Branderup. Tlf. 74835191 3jbn@ofir.dk

Kasserer: Lasse Bergholdt, Buen 10, 6541 Bevtoft. Tlf. 74514149 buen10@gmail.com

Præst (1992): Sten Kaalø, Bovlund Bjergvej 23, 6535 Branderup. Tlf. 74835143

HUNDBORG Oprettet 1893 Medlemstal: 25

Formand: Ole Andersen, Hundborgvej 72, 7700 Thisted. Tlf. 20515543 **Kasserer:** Anne Louise Haack Olsen, Todbølvej 13, 7752 Snedsted. 97934606

Præst (1998): Kurt Viggo Andersen, Præstevangen 1, 7650 Bøvlingbjerg. Tlf. 97885650
kurtvandersen@mail.dk

MORSØ www.morsoefrimenighed.dk Oprettet 1871 Medlemstal: 1247

Formand: Jens Riis, Østerhaven 29, Bjergby, 7950 Erslev, tlf. 97740040
jr-musik@get2net.dk, **Kasserer:** Mogens Foldager, Burhøjvej 4, Bjergby, 7950 Erslev, tlf. 30646593, morsoefrimenighed@gmail.com

Præst: Ole Kobbeltaard, Præstbrovej 347, Øster Jølby 7950 Erslev, Tlf. 97741014/51565550
olekobbeltaard@gmail.com

Hjælpepræst: Peter Haandsbæk Jensen, Grønlandsvej 2, 7700 Thisted, email:
plutovej@gmail.com, tlf. 4243 0957

RYSLINGE www.ryslingefrimenighed.dk Oprettet 1865 Medlemstal: 516

Formand: Knud Rasmussen, Sandagervej 7a, 5854 Gislev, Tlf.: 62291542
formanden@ryslingefrimenighed.dk, **Forretningsfører:** Lone Rosager Poulsen, Edelsmindevej 11, 5700 Svendborg. Tlf. 22169861, kasserer@ryslingefrimenighed.dk

Præst (2003): Mikkel Crone Nielsen, "Kirkely", Gråbjergvej 4, 5856 Ryslinge. Tlf. 62671095
mikkelcrone@hotmail.com

RØDDING www.roeddingfrimenighed.dk Oprettet 1874 Medlemstal: 805

Formand: Birgitte Pallesen, Kongeåvejen 40, 6600 Vejen. Tlf.: 23388166 bp@s-g-i.dk

Forretningsfører: Pia Strandirrig, Københovedvej 51, 6630 Rødding, 26750427,
roeddingfrimenighed@gmail.com

Præst: (2007) Mette Geil, Kirkebakken 2, 6630 Rødding. Tlf. 74841117 mail@mettegeil.dk

THORSTED Oprettet 1883 Medlemstal: 72

Formand: Grethe Kirk, Åvænget 4, 7700 Thisted. Tlf.: 97971015 grethekirk@ofir.dk

Kasserer: Kisser Bjerregård, Lars Kjærsvvej 20, 7700 Thisted Tlf. 97977414 kisser@lite.dk

Præst (2009): Peter Haandsbæk Jensen, Grønlandsvej 2, 7700 Thisted. Tlf: 42430957
plutovej@gmail.com

TRÆNGSTRUP/FARSØ www.tr-f-frimenigheder.dk Oprettet 1888 Medlemstal: 82

Formand: Per G. Pedersen, Bjergvang, 9640 Farsø. Tlf. 98631258

Kasserer: Bent Jensen, Nyrupvej 8, 9600 Aars. Tlf. 98621937 kjeldgaard@mail.tele.dk

Præst: henvendelse til Ole Beck, Trængstrupvej 99, 9541 Suldrup, Tlf. 98653230
ole@becks.dk

ÅGÅRD www.aagaardfrimenighed.dk Oprettet 1887 Medlemstal: 314

Formand: Per Nedergaard Rasmussen, Elme Allé 9, Vester Nebel, 6040 Egtved, tlf. 20663028
per.nedergaard.rasmussen@dgi.dk

Forretningsfører: Lasse Bergholdt, Buen 10, 6541 Bevtøft. Tlf. 74841129
buen10@gmail.com

Præst (1997): Henrik Jensen, Kirkebakken 6, Ågård, 6040 Egtved. Tlf. 51269490
jambo@post8.tele.dk

FORENINGENS BESTYRELSE

Formand: Laura Lundager Jensen, Langetofte 1, Osted, 4000 Roskilde, Tlf. 46497311
luje@phmetropol.dk

Næstformand: Ina Balle Aagaard, Stationsvej 171, Sdr. Næså, 5792 Årslev. Tlf. 65991102
ina@valgmenigheden.dk

Redaktør: Anne Grete Pilgaard, Skovbrynet 17, 5260 Odense S. Tlf. 61410052
odense.valgmenighed@gmail.com

Kasserer: Aksel Bording, Thorsvænge 30, 4673 Rødvig, Stevn, Tlf. 23822208
ak.bording@gmail.com

Sekretær:

Anne-Marie Neimann Moestrup, Amtsvejen 130, Møllerup, 8930 Randers NØ Tlf.: 88441405 /
61751874 neimannmoestrup@gmail.com

SUPPLEANTER

Sjælland: Lisbeth Andreasen, Ubberup Valgmenighed

Tingvejen 35, 4400 Kalundborg. Tlf. 40787173, Lisbeth.andreasen@email.com

Fyn: Solveig Rauer, Sdr. Næså Valgmenighed

Stationsvej 26, 5792 Årslev. Tlf. 65992865

Jylland: Morten Kvist, Gjellerup og Herning Valgmenighed

Nørre Allé 21, 7400 Herning. Tlf. 97120652, hgv@post.tele.dk

REVISORER

Revisor: Anders Lundsgaard, Poppelvej 35, 5230 Odense M. Tlf. 20428085

Suppleant: Esben Hansen, Frode Jakobsensvej 12, 7950 Erslev. Tlf 97741505

Revisor Orlovskasse: Anders Lundsgaard, Poppelvej 35, 5230 Odense M. Tlf. 20428085

Suppleant: Esben Hansen, Frode Jakobsensvej 12, 7950 Erslev. Tlf 97741505

Foreningen af Grundtvigske Valg- og Frimenigheder. Årsskrift 2016
Redaktør: Anne Grete Pilgaard (ansv.) Tryk: Trykteam. Svendborg.

Valg- og Frimenighederne 2016

UDGIVET AF FORENINGEN AF GRUNDTVIGSKE VALG- OG FRIMENIGHEDER
Oplag: 2300